

Finn hangtan

**Suomen kielen
konsonanttijärjestelmä**

A mássalhangzók jellemzői

- a) ääntämistapa (a képzés módja)
- b) ääntämispaikka (a képzés helye)
- c) soinnillisuus (zöngéesség)
 - soinnillinen
 - soiniton
- d) pituus (a képzés hossza)

Suomen kielen konsonanttijärjestelmä

Suomen kielessä on 17 konsonanttifoneemia. Konsonantit, jotka esiintyvät vain *lainasanoissa*, ovat taulukossa *sulkeissa*. Rarakkeet nimeävät artikulaatio- eli ääntymätavan ja rivit artikulaatio-paikan.

Konsonanteista *p, t, k, s (š), f* ovat soinnittomia. *h* voi olla soinnillinen tai soinniton äänneympäristön mukaan. Muut ovat soinnittomia.

Suomen kielen konsonanttijärjestelmä

artikulaatio tapa → artikulaatio-paikka ↓	klusiilit		spirantit		affrikaatit /frikatiivit		lateraali	tremulantit	nasaalit
	st	sn	st	sn	st	sn			
labiaalinen	p	(b)							m
labiodentaalinen			(f)	v					
dentaalinen	t	d					l	r	n
dentialveol.			s						
alveopalat.			(š)						
palataalinen				j					[]
velaarinen	k	(g)							
laryngaalinen			h						

Unkarin kielen konsonanttijärjestelmä

artikulaatio tapa →	klusiilit		spirantit		affrik.		lateraali	tremul.	nasaalit
	st	sn	st	sn	st	sn			
artikulaatio-paikka ↓									
labiaalinen	p	b							m
labiodentaalinen			f	v					
dentaalinen	t	d					l	r	n
dentialveol			sz	z	c	dz			
alveopalataalinen			s	zs	cs	dzs			
palataalinen				j	ty	gy			ny
velaarinen	k	g							
laryngaalinen			h						

A finn és a magyar mássalhangzórendszer összevetése

- A finn mássalhangzó-rendszer valamivel **szegényebb**, mint a magyar.
- A zöngés zárhangok (*b, g*) és az *f* korábban csak idegen szavakban fordult el (*baari* ‘bár’, *demokratia* ‘demokrácia’, *glögi* ‘glögi’, *bileeti* ‘buli’). Korábban sok szót hanghelyettesítéssel vettek át, de a mai beszélt nyelvben már megtalálhatók ezek a hangok (pl. *farkut* ‘farmer’, *futis* ‘foci’, *frendi* ‘barát’).
- Eltűnt az alapnyelvi palatális nazális (*nuoli* ‘nyíl’, *nuolee* ‘nyal’).
- Nincs palatális affrikáta (*ty, gy*).

A finn és a magyar mássalhangzórendszer összevetése

- A finn *s* hang a magyar *sz* és *s* közti átmenet, mintha kissé pöszén ejtenénk az *sz*-t.
- A réshangok közül hiányzik az *s* (*s*), *z*, *zs*, nincsenek affrikáták (*c*, *cs*, *dz*, *dzs*).
- A *d* ejtése szintén eltér a magyarétól: nem a *t* zöngés párja, hanem kissé hátrább húzott nyelvvel képezik.

A finn és a magyar mássalhangzórendszer összevetése

- A *h*-t mindig ejteni kell, de nem a német *ch*-hoz hasonló erősséggel (*ehdoton, ehkä*).
- A *g* betűt ugyan írják az *ng* kapcsolatban, de itt nem ejtenek *g* hangot, hanem hosszú *ng* hangot találunk helyette (*Helsingin*).
- Majdnem minden mássalhangzónak van hosszú párja, ezek fonematikus értékek (*kukka-kuka, mato-matto, tili-tilli*). Kivétel a *h, j, v, s, f, g, d, b*.
- A hosszú mássalhangzókat minden helyzetben hosszan kell ejteni, még mássalhangzó után is.

A finn és a magyar mássalhangzórendszer összevetése

- Az ún. gégezárhangot (') a helyesírás - kevés kivétellel - nem jelöli; az utána álló mássalhangzót hosszan kell ejteni, de magánhangzó el tt is érezhet ilyenkor egy kis szünet, illetve abszolút szóvégen is ejtik.
- A finnben a mássalhangzók körében csak kevés hasonulási szabály érvényesül, így pl. az *nk* hangkapcsolatban *-t* ejtünk (*Helsinki*).
- Tipikus magyar hiba, hogy az *n, t + j* hangkapcsolatokban lágyítjuk az első mássalhangzót (*Katja, Anja*). A finnben a *j* kivételével nincs palatális mássalhangzó, ezért ezt igyekezzünk elkerülni!

Idegen eredetű szavak ejtése a finnben

Az idegen eredetű szavakban, márkanevekben is gyakori a finnes ejtés, így például a zöngés mássalhangzók zöngételenekkel való helyettesítésében: a *Peugeot* [pözsó] finnül sokszor [pösó]-nak hangzik.

Ugyancsak gyakran ingadozik a tš/tsh [cs] ejtése is például *Tšekinmaa* („Csehország”) szót néha Tsekinmaa-nak [tszekinmä] ejtik.

Jean ejtése finnesen?

Klusiilit (zárhangok)

p

- C-, -C- és -CC-: *pipó, pappi*
- szó végén nincs

t

- C-, -C- és -CC-: *täti, tyttö*
- szó végén van: *olut, lyhyt*

k

- k + pal és k + vel: *kissa, kyky, kuka, koko*
- C-, -C- és -CC-: *kuka, kukka*
- szó végén nincs

Klusiilit (zárhangok)

d

- eredeti finn szavak: csak szóbeliségben, röviden,
VCV: *kadun, kaadun* – FOKVÁLTAKOZÁS
C1C2 [= hd] (*tahdon, mahdoton, lyhdyn, tehdä, yhdeksän*)
- új jövevényszavak:
d- (*diiva, diplomaatti, demokratia, dollari*)
-dd- (additiivinen)
- minimálpárok: *matossa : madossa, tuuri : duuri, tyyni : dyyni*
- *d* helyén a nyelvjárásokban: *meijän, meirän, meiän, meilän*

b, g

- nem volt, mostanság van (szlengszótár!)
- *bambi, bingo, rabbi; germaani, geografia*
- minimálpárok: *paari : baari, kurun : gurun*

Klusiilit (zárhangok)

Glottaaliksiili (gégezárhang)

- nem fonéma
- *avaa' ikkuna, ota 'itse* (loppukahdennus, katkoäänne)
- *yritä avata itse ovea* (älä yritä' 'avata' 'itse' 'ovea)
- *kevättyöt – kevätyöt*

- fonéma a burmaiban

Spirantit (réshangok)

v

– zöngés, nincs gemináta, nincs szóvégen: *viisas, voima, vuosi, kvartsi, Sveitsi, vahva, kasvot, invaliidi, klovni, advetti, kirhavi* (ff > hv)

j

– zöngés, nincs gemináta, nincs szóvégen: *jakaa, ujo*

– C +j: *lahja, patja, ketju, konjakki* (nem affr!)

– néha nehéz hallani, van-e a szóban j: *purjehtia – purjehtija* (-ija vég ek!), *haltia – haltija, matkia – matkija, tekijä*

– *Arabia, pappia, omia – tekijä, haltija*

– *Maria – Marja, Aria – Arja, lait – lajit, siat – sijat, iäinen – jäinen*
(min.párok)

Spirantit (réshangok)

h

- zöngés: *vaha, piha*
- zöngétlen: *hihtää, rahka, lähteä, mahdoton, kahvi*
- nincs gemináta, nincs szóvégen (kivétel: *huh-huh, Allah*)
- CC-ben ejtjük: *Lahti, lahja, ethän, hahmo, vanha, tahra, tarha, vahva, patsashan*

Spirantit (réshangok)

s

- lágyabb , nem z
- *syksy, kissa, kiitos, ilves, köyhyys*

š

- jövevényyszavakban: *šaahi, šakki, šamaani, šeriffi, šokki, tšekki !, geiša, kašmir*
- egy oppozíció: *sakki – šakki*, beszédben: *šakki* helyett is *sakki*

f

- *fakiiri, fiktio, fuuga, efekti, affektiivinen, offensiivi*
- *f > hv: kahvi, kirhavi, sohva*

Affrikaati (affrikáta)

nincs

Lateraali (laterális)

1

– *l + pal*: lágyabb

– *taival, askel, sävel, kyynel, Lilli, täällä, tullut, lilja, paljas*

Tremulanti (tremuláns)

r

- normál *r*, nem francia (azaz uvuláris)
- *manner, sisar, paras – parras*

Nasaalit (nazálisok)

m

- szóvégen nincs
- *maali, oma, mamma*

n

- *nenä, annan, onnen*
- *onpa, tulenpa* [ompa] – bilab. nazális]
- *kenkä* [ke kä] – zöngés palatális nazális

nk = ng

- fokváltakozásban, *Helsingissä, Hangossa*
- jövevényszavak: *pingviini* [pi viini], *englanti* [e lanti]
- *lanka* : *langat*, *ranka* : *rangat*, *kankaat* : *kangas*
- *ta go* : *ta on*